

## บทที่ 3

### ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทของการสื่อสารต่อการรักษาเครือข่าย "แฟนคลับ" วงโมเดิร์นด็อก" เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การสังเกต (Observation) และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ (Documentary Data) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

#### แหล่งข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

##### 1. แหล่งข้อมูลบุคคล

ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์แฟนคลับวงโมเดิร์นด็อกทั้งหมด 33 คน โดยแบ่งกลุ่มแฟนคลับออกเป็น 2 กลุ่ม โดยอาศัยเกณฑ์เรื่อง "ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกของแฟนคลับ" เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ได้แก่

###### 1) สมาชิกที่เข้าร่วมเป็นแฟนคลับตั้งแต่อัลบั้มชุดแรก

แฟนคลับกลุ่มนี้จะมีความชื่นชอบวงโมเดิร์นด็อกมาตั้งแต่อัลบั้มชุดแรก คือในปี พ.ศ. 2537 คือ มีการชื่นชอบและติดตามผลงานของศิลปินมาเป็นเวลากว่า 14 ปี โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มแฟนคลับกลุ่มนี้ 18 คน คือ

- พัด (อายุ 27 ปี) เวบมาสเตอร์ [www.geocities.com/md\\_unoff](http://www.geocities.com/md_unoff) และดำรงตำแหน่ง project manager ให้กับบริษัทเครือข่ายมือถือชื่อดัง
- ศิลา นิธิมัทรากุล (อายุ 22 ปี) นักศึกษาปี 4 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- มนธรรม การย์บรรจบ (อายุ 28 ปี) อาชีพอิสระ ปัจจุบันศึกษาระดับปริญญาโทที่ประเทศออสเตรเลีย ด้าน graphic design

- อาทิตย์ ดอกไม้จันทร์ (อายุ 30 ปี) อาชีพรับราชการ จบการศึกษาระดับปริญญาโททางด้านวิศวกรรมศาสตร์
- ภัทรพร มีคล้าย (อายุ 29 ปี) อาชีพรับราชการ กำลังศึกษาในระดับปริญญาโทด้านไอที
- ทองพูน คงพันธ์ (อายุ 30 ปี) จบการศึกษาระดับปวส. ปัจจุบันรับราชการ
- ทะเล (อายุ 27 ปี) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันเป็นเจ้าของที่ในบริษัทเอกชน
- ณรัตน์ ศิริสันธนะ (อายุ 30 ปี) จบการศึกษาระดับปริญญาโท และทำงานอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา
- สิทธิพงษ์ ยศสิงห์ (อายุ 25 ปี) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันรับราชการ
- จัษฎยศ ปานจันทร์ (อายุ 16 ปี) กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
- พิมพ์ประไพ บุญสม (อายุ 32 ปี) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันเป็นเจ้าของที่ในบริษัทเอกชน
- พัชราวี นวลขาว (อายุ 21 ปี) กำลังศึกษาอยู่ปี 4 มหาวิทยาลัยมหิดล
- ชุติพร วานิช (อายุ 28 ปี) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันเป็นเจ้าของที่ในบริษัทเอกชน
- ชัน (อายุ 18 ปี) กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
- ปรศนีย์ ละอองทอง (อายุ 30 ปี) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันทำงานด้าน graphic design
- อรวรรณ มาลา (อายุ 30 ปี) จบการศึกษาระดับปริญญาโท ปัจจุบันทำงานเป็นพนักงานบริษัทเอกชน
- ธัญรัตน์ ศิริเมฆา (อายุ 27 ปี) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์
- ศิริพร แท้สูงเนิน (อายุ 27 ปี) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่องค์การรักษ์ไทย (องค์การแคร่แห่งประเทศไทย)

## 2) สมาชิกที่เข้าร่วมเป็นแฟนคลับในอัลบั้มชุดปัจจุบัน

แฟนคลับกลุ่มนี้จะเริ่มขึ้นขอบวงโมเดิร์นด็อกในอัลบั้มชุดปัจจุบัน คือในปี พ.ศ. 2547 คือมีการชื่นชอบและติดตามผลงานของศิลปินมาเป็นเวลาประมาณ 3-5 ปี แล้วแต่บุคคล โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มแฟนคลับกลุ่มนี้ 15 คน คือ

- เขมนุต มาศขวลิต (อายุ 24 ปี) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันทำงานเป็นพนักงานบริษัทเอกชน เป็นผู้จัดงานมีตติ้งโมเดิร์นด็อกครั้งที่ 2 และ ครั้งที่ 3
- อภินัฐ ทองพันชั่ง (อายุ 17 ปี) กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
- ธมลวรรณ วิโรจน์ชัยยันต์ (อายุ 21 ปี) กำลังการศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 ด้านทางวิศวกรรม ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ทศนีย์ เกตุทัต (อายุ 20 ปี) จบการศึกษาระดับปวส. ปัจจุบันทำงานเป็นพนักงานบริษัทเอกชน
- ปรียาพร นารณ์ (อายุ 18 ปี) กำลังการศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- อรทัย เกื้อกุล (อายุ 20 ปี) กำลังการศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา
- สุนิสา เกาะกาใต้ (อายุ 20 ปี) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจุบันทำงานร้านดอกไม้ของพี่สาว
- ณัชณิชา ศิริสันธนะ (อายุ 21 ปี) กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 ทางด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์
- อาณาจักร อาจหาญ (อายุ 20 ปี) กำลังศึกษาอยู่ปวส. ปีที่ 2 ด้านธุรกิจคอมพิวเตอร์
- ชุติมา ขาวมีศรี (อายุ 17 ปี) กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
- ชีนกมล เลพัด (อายุ 16 ปี) กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
- กาลัญญู คนองนี่ก (อายุ 16 ปี) กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
- มาลินี ทองบริสุทธิ์ (อายุ 21 ปี) กำลังการศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 ด้านการเงินการธนาคาร ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- ปารีณา วงศ์ละคร (อายุ 17 ปี) กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
- ตะวัน วั่งวสุ (อายุ 26 ปี) จบการศึกษาระดับปริญญาโท ทางด้านไอที จากออสเตรเลีย ปัจจุบันทำงานเป็นพนักงานบริษัทเอกชน

ในส่วนของแหล่งข้อมูลบุคคลนี้ ผู้วิจัยจะใช้เพื่อหาถึงคุณลักษณะทางด้านประชากร และคุณลักษณะด้านอื่นๆ ของแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก โดยใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เน้นไปที่การสัมภาษณ์ key informant เช่น เว็บบาสเตอร์ของเว็บไซต์โมเดิร์นด็อก, ผู้จัดมีตติ้งของวงโมเดิร์นด็อก เป็นต้น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นผู้วิจัยจึงจะนำข้อมูลที่ได้ ไปทำการสังเกตในภาคสนาม เพื่อทำการพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลนั้นๆ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้แหล่งข้อมูลบุคคล เพื่อตอบวัตถุประสงค์ เรื่องพฤติกรรมการสื่อสารของแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก ทั้งในแง่มุมการสื่อสารระหว่างแฟนคลับกับศิลปิน และระหว่างแฟนคลับด้วยกันเอง รวมถึงเพื่อหาความสัมพันธ์ของบทบาทการสื่อสารกับการก่อตัว การทำหน้าที่ และการธำรงรักษาเครือข่ายแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อกด้วย โดยจะอาศัยเครื่องมือเรื่องการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต และการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ เป็นตัวช่วย ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

## 2. แหล่งข้อมูลเอกสาร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวงโมเดิร์นด็อก รวมถึงข่าวคราวของแฟนคลับของวงเพื่อให้ได้ข้อมูลแฟนคลับในแง่ต่างๆ ได้แก่

2.1 เอกสารสิ่งพิมพ์ที่มีคอลัมน์หรือบทความเกี่ยวกับวงโมเดิร์นด็อก ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เพื่อทราบถึงข่าวคราวความเคลื่อนไหว และดูวิถีคิดของกลุ่มคนนอกที่ไม่ได้เป็นแฟนคลับของศิลปินนั้นๆ

2.2 วิทยานิพนธ์และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รวบรวมไว้แล้วในบทที่ 2 เรื่องงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

## 3. แหล่งข้อมูลประเภทวิดีโอ เทป ซีดี ภาพถ่าย รายการโทรทัศน์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลจากวิดีโอ เทป ซีดี ภาพถ่าย และรายการโทรทัศน์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวงโมเดิร์นด็อก เพื่อศึกษาถึงผลงานที่ผ่านมา ผลงานปัจจุบัน รวมถึงเพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมของแฟนคลับในพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

### 3.1 วิดีโอบันทึกรายการสัมภาษณ์วงโมเดิร์นด็อก

- วิดีโอบันทึกการแสดงคอนเสิร์ตของวงโมเดิร์นด็อก ในรายการ 7 สีคอนเสิร์ต ที่ออกอากาศในช่วงปี พ.ศ. 2538
- วิดีโอบันทึกการบันทึกเทปของมาโนช พุฒตาล ที่ออกอากาศในช่วงปี พ.ศ. 2537

### 3.2 วิชิตี และดีวีดีบันทึกการแสดงสดคอนเสิร์ตของวงโมเดิร์นด็อก

- วิชิตีและดีวีดีคอนเสิร์ต the very common of modern dog documentary ที่จัดขึ้น ณ หอประชุมธรรมศาสตร์
- วิชิตีและดีวีดีคอนเสิร์ต wake up at ten ที่จัดขึ้นที่อินดอร์สเตเดียม หัวหมาก
- วิชิตี Modern dog E\_Press Kit ที่ใช้แจกในงานแถลงข่าวเปิดตัวอัลบั้มแดงสอง
- วิชิตี การบันทึกภาพบรรยากาศในการจัดมิตติ้งของวงโมเดิร์นด็อกครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3

### 3.3 ภาพถ่ายกิจกรรมแฟนคลับที่ผ่านมา

## 4. แหล่งข้อมูลประเภทสื่อกิจกรรม

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลจากสื่อกิจกรรมประเภทต่างๆ เช่น การจัดคอนเสิร์ตของวงโมเดิร์นด็อก โดยอาจแบ่งเป็นคอนเสิร์ตเดี่ยวๆ ของวง หรือเป็นคอนเสิร์ตใหญ่ที่มีศิลปินวงอื่นหลายๆ วงมาร่วมแสดงด้วย เพื่อให้การสังเกตและการเก็บข้อมูลมีความหลากหลายมากขึ้น

## 5. แหล่งข้อมูลประเภทสื่อวัตถุ

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลจากสื่อวัตถุ อันได้แก่ เสื้อผ้าการแต่งกายของกลุ่มแฟนคลับ (เสื้อประจำวง), เครื่องประดับ, ของที่ระลึกต่างๆ, สายรัดข้อมือ, โปสเตอร์, ภาพวาด, สติกเกอร์, ตุ๊กตา และเข็มกลัด ซึ่งเป็นสิ่งที่กลุ่มแฟนคลับใช้เป็นสื่อในการแสดงตัวตน และแสดงถึงการเป็นแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อก

## 6. แหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยศึกษาถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวงโมเดิร์นด็อก ผ่านทางเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับเพลงต่างๆ ไป รวมไปถึงจนถึงเว็บไซต์ของแฟนคลับ เพื่อจะได้เห็นถึงเนื้อหาในการสื่อสารของแฟนคลับผ่านทางเว็บบอร์ด ศึกษาประวัติและข้อมูลต่างๆ ของศิลปินผ่านทางเว็บไซต์ ซึ่งจะศึกษาจากเว็บไซต์ต่างๆ ดังนี้

- [www.moderndog.biz](http://www.moderndog.biz) (เว็บไซต์ของวงโมเดิร์นด็อก)
- [www.geocities.com/md\\_unoff/](http://www.geocities.com/md_unoff/) (เว็บไซต์อย่างไม่เป็นทางการของวงโมเดิร์นด็อก)
- [www.myspace.com/moderndogneverlie](http://www.myspace.com/moderndogneverlie) (เว็บไซต์ของวงโมเดิร์นด็อก)
- [www.pantip.com](http://www.pantip.com) (เว็บไซต์เกี่ยวกับแวดวงดนตรีและศิลปิน)
- [www.songburi.com](http://www.songburi.com) (เว็บไซต์เกี่ยวกับแวดวงดนตรีในไทย)

## การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบอลโนว์บอลเทคนิค (Snowball Technique) คือ ผู้วิจัยจะขอคำแนะนำจากบุคคลหรือผู้ให้ข้อมูลเป็นแหล่งสำคัญในการแนะนำบุคคลหรือกลุ่มตัวอย่างคนต่อไป เพื่อที่จะได้เข้าถึงกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ รวมถึงใช้ “เทคนิคเครือข่าย” (Network technique) โดยให้กลุ่มเป้าหมายเหล่านั้นแนะนำบุคคลที่เกี่ยวข้องรู้จักคุ้นเคย หรืออยู่ในเครือข่ายเดียวกัน เพื่อจะได้ทำการหาข้อมูลจากบุคคลเหล่านั้นต่อไป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังจะนำวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างจากคอนเสิร์ตต่างๆ โดยมีเกณฑ์เรื่อง เพศ (หญิง และ ชาย) และช่วงอายุ (แบ่งเป็นวัยเรียนชั้นมัธยมศึกษา, วัยเรียนมหาวิทยาลัย, วัยทำงาน) เพื่อให้การหาข้อมูลนั้นมีการกระจายตัวของข้อมูล อันนำมาสู่ข้อมูลที่มีความครอบคลุมมากขึ้น

## พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษานั้นประกอบด้วย 2 พื้นที่ คือ 1. พื้นที่และเวลาในชีวิตประจำวัน และ 2. พื้นที่และเวลาพิเศษ อันได้แก่ พื้นที่และเวลาในกิจกรรม “คอนเสิร์ต” และพื้นที่และเวลาในกิจกรรม “แฟนคลับ” โดยเกณฑ์ในการจำแนกนั้น ผู้วิจัยได้มาจากสถานการณ์จริง ประกอบด้วย การทบทวนวรรณกรรม และจากการได้ทดลองลงสนามและสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มแฟนคลับในปัจจุบัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่และเวลาในชีวิตประจำวัน ในพื้นที่นี้ ได้รับการสนใจและศึกษาอย่างมากจากนักวิจัยทางด้านวัฒนธรรมศึกษา ทั้งนี้เพราะแนวทางการศึกษาแนวนี้ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน เช่นเดียวกันกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ที่ผู้วิจัยให้ความสนใจที่จะศึกษา

“แฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก” ในพื้นที่ชีวิตประจำวันโดยปกติเป็นอันดับแรก ซึ่งผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ต่างๆ ไปของแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อก โดยเฉพาะในเวลาปกติที่ไม่ได้มีการรวมกลุ่มกัน เพื่อศึกษาถึงลักษณะชีวิตประจำวัน พฤติกรรมการสื่อสาร และเพื่อดูว่า “ความเป็นแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อก” นั้นเข้าไปมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อชีวิตประจำวันปกติของพวกเขาหรือไม่

## 2. พื้นที่และเวลาพิเศษ โดยจะแบ่งเป็น 2 พื้นที่ ได้แก่

- พื้นที่และเวลาในกิจกรรม “คอนเสิร์ต” ถือเป็นพื้นที่ที่ถูกจัดขึ้น เป็นสื่อกิจกรรมประเภทหนึ่งที่มีสมาชิกของแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อกมารวมตัวกัน และประกอบกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยสามารถเห็นการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ของสมาชิกแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อกได้

- พื้นที่และเวลาในกิจกรรม “แฟนคลับ” ผู้วิจัยจะเลือกศึกษากิจกรรมแฟนคลับของวงโมเดิร์นด็อก ซึ่งจะมีการจัดกิจกรรมพบปะกัน ซึ่งนอกจากจะมีการทำกิจกรรมร่วมกันแล้ว ยังเป็นพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างมีสายสัมพันธ์แนบแน่น และมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอย่างชัดเจน

อนึ่ง ในทุกพื้นที่ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาคงจะอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพราะนอกจากจะเป็นเมืองใหญ่ที่มีความหลากหลายแล้ว กิจกรรมการจัดคอนเสิร์ต รวมถึงกิจกรรมแฟนคลับ ก็พบเห็นได้บ่อยๆ โดยผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในทุกพื้นที่ดังกล่าวด้วยตัวเอง และอย่างเปิดเผย

## การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะใช้ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงผู้วิจัยจะใช้การจดจำ และเครื่องมือต่างๆ ช่วยในการบันทึกข้อมูล ได้แก่ สมุดจด เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนและถูกต้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะกำหนดบทบาทของตนเองในฐานะ “คนใน” หมายถึงผู้วิจัยจะทำตนเป็นเสมือนกลุ่มเป้าหมาย โดยจะเข้าไปร่วมชมคอนเสิร์ตของวงโมเดิร์นด็อก รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมแฟนคลับที่จะมีการจัดขึ้นตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งการที่ผู้วิจัยทำตนเสมือนคนในกลุ่มเป้าหมายนั้น จะทำให้เข้าใจประเด็นต่างๆ ผ่านสายตา มุมมอง ทักษะ และระบบวิธีคิดของกลุ่มเป้าหมาย และในอีกด้านหนึ่ง ผู้วิจัยจะทำตนเสมือนเป็น “คนนอก”

คือ เป็นบุคคลที่อยู่นอกพื้นที่เป้าหมาย แต่สนใจเข้าใจและเห็นภาพรวมของกระบวนการสื่อสารในพื้นที่เป้าหมาย โดยเฉพาะความเชื่อมโยงระหว่างการสื่อสารของกลุ่มเป้าหมายในบริบทสังคม

วิธีการเก็บข้อมูลหลักมี 3 วิธี คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

### 1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

ผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตเข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อกตามคอนเสิร์ตต่างๆ รวมถึงกิจกรรมในงานพบปะสังสรรค์กันของบรรดาแฟนคลับด้วย โดยจะทำการสังเกต ดังนี้

- ตั้งแต่เริ่มงานว่าพวกเขามีลักษณะภายนอกเป็นอย่างไร (การแต่งกาย, อายุ, บุคลิกภาพ) มาคนเดียวหรือมาเป็นกลุ่ม พฤติกรรมก่อนการดูคอนเสิร์ตหรือก่อนการร่วมกิจกรรมนั้นเป็นอย่างไร
- ในระหว่างการดูคอนเสิร์ตหรือการร่วมทำกิจกรรม ว่าพวกเขามีพฤติกรรมอย่างไร
- เมื่อจบคอนเสิร์ตหรือกิจกรรมนั้น ว่าพวกเขาทำอะไรกันต่อหลังจากเลิกงานแล้ว

นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกภาคสนาม พร้อมทั้งถ่ายรูป เพื่อให้คุณภาพในการสังเกตดียิ่งขึ้น โดยในระหว่างการสังเกตจะทำการจดบันทึกข้อความที่สำคัญๆ หรือสิ่งสำคัญที่พบเห็น จากนั้นหลังจากกลับจากการร่วมกิจกรรมเหล่านี้ ผู้วิจัยจะทำการบันทึกภาคสนาม โดยบันทึกถึงเหตุการณ์ต่างๆ โดยแบ่งการบันทึกดังนี้

- 1) จดบันทึกถึงสิ่งที่สังเกตได้จากความเป็นจริง บรรยายอย่างละเอียดถึงสิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคล เหตุการณ์ คำพูด การกระทำ พฤติกรรมต่างๆ ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไหร่ กับใคร ทำไม โดยที่ข้อมูลส่วนนี้จะยังไม่มีความคิดเห็น
- 2) นำสิ่งที่สังเกตมาทำการตีความเบื้องต้น โดยใช้แนวคิดทฤษฎีของงานวิจัยมาเป็นกรอบในการตีความ และสร้างสมมติฐานชั่วคราวของสิ่งที่ตีความไปนั้นๆ



- 3) กล่าวถึงระเบียบวิจัย โดยผู้วิจัยจะบันทึกถึงวิธีการที่ตนได้ใช้ความสำเร็จหรือความบกพร่องในการสังเกต ความรู้สึกส่วนตัวของผู้วิจัย ปฏิกริยาของผู้ถูกสังเกต ตลอดจนข้อมูลที่ขาดไป

ตัวอย่างการสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในคอนเสิร์ตของวงโมเดิร์นด็อก ซึ่งเป็นคอนเสิร์ตเล็กๆ โดยที่ทางบริษัทบีเอ็มดับเบิลยูได้ทำการเปิดตัวสินค้าใหม่ และได้ให้วงโมเดิร์นด็อกไปร่วมแสดงคอนเสิร์ตเพื่อขอบคุณลูกค้าของบริษัท ซึ่งคอนเสิร์ตนี้จัดขึ้นเมื่อวันศุกร์ที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 ผู้วิจัยได้เตรียมตัวก่อนถึงวันแสดง ด้วยการเข้าไปแนะนำตัวกับสมาชิกแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก ผ่านทางเว็บไซต์ และได้นัดแนะเวลากันเพื่อจะได้ขอเข้าไปทำการสังเกตและเข้าชมคอนเสิร์ตพร้อมกัน เมื่อไปถึงบริเวณงานกลุ่มแฟนคลับไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปได้ เนื่องจากผู้ที่เข้าไปในบริเวณงานได้ จำเป็นต้องมีบัตรเชิญ แต่ทางกลุ่มสมาชิกแฟนคลับได้ทำการแก้ปัญหา ด้วยการติดต่อกับผู้จัดการวงโมเดิร์นด็อก เพื่อขอให้พาเข้าไปในงาน จนในที่สุด ก็สามารถเข้าไปในงานได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเข้าไปสังเกตตัวกลุ่มแฟนคลับและสังเกตผู้ชมคนอื่นๆ โดยรอบบริเวณงานจนจบคอนเสิร์ต และผู้วิจัยได้มีการบันทึกภาพไว้ด้วย หลังจากนั้น ผู้วิจัยก็นำหีบยกประเด็นในการไปดูคอนเสิร์ตในครั้งนี้ เข้าไปพูดคุยในเวบบอร์ดของวงโมเดิร์นด็อก เพื่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย อันเป็นการปูทางนำไปสู่การขอความร่วมมือกับกลุ่มเป้าหมายในการทำงานวิจัยต่อไป

ในการใช้เครื่องมือการสังเกตแบบมีส่วนร่วมนี้ ผู้วิจัยจะทำการสังเกตในคอนเสิร์ตต่างๆ ของวงโมเดิร์นด็อกตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2550 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 9 ครั้ง ทั้งในคอนเสิร์ตที่วงโมเดิร์นด็อกเล่นเพียงวงเดียว และในคอนเสิร์ตที่มีหลายๆ วงมาร่วมเล่นกัน ดังนี้

- 1) การแสดงคอนเสิร์ตเปิดตัวแผ่นกสินค้าแผนกหนึ่งของห้างเซน วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2550
- 2) การแสดงคอนเสิร์ตในงาน Life's prodigy ในวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2550
- 3) การแสดงคอนเสิร์ตในงาน Jack Daniel's Global Tour Thailand ในวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550
- 4) การแสดงคอนเสิร์ตในงานแฟตเฟสติวัล วันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550
- 5) การแสดงคอนเสิร์ตที่ลานเบียร์ไฮเนเก้น วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550

- 6) การแสดงคอนเสิร์ตงาน KPN Music Festival วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2550
- 7) การแสดงคอนเสิร์ต Loveis Winter festival วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2550
- 8) การแสดงคอนเสิร์ต Tiger Translate วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551
- 9) การแสดงคอนเสิร์ตที่งาน Game Exhibition วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551

## 2. การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Conversation)

ผู้วิจัยจะทำการซักถามพูดคุยในช่วงเวลาต่างๆ ทั้งในงานคอนเสิร์ตและการทำกิจกรรมแฟนคลับ รวมถึงช่วงเวลาว่างที่กลุ่มเป้าหมายสะดวกในการพูดคุย โดยที่การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการนี้ อาจเป็นการสนทนายาระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง 1 คน หรือ ในลักษณะผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มแฟนเพลงหลายคนก็ได้ โดยการพูดคุยกับกลุ่มตัวอย่างแบบตัวต่อตัว จะทำให้แฟนคลับคนนั้นกล้าที่จะเล่าเรื่องต่างๆ ได้อย่างละเอียด ส่วนการพูดคุยแบบเป็นกลุ่มใหญ่ จะทำให้เราเข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มของแฟนคลับ รวมถึงเห็นถึงภาพรวมของเครือข่ายภายในกลุ่มแฟนคลับด้วย นอกจากนี้ การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ เป็นกระบวนการหนึ่งที่ผู้วิจัยนำมาใช้ เพื่อช่วยในการคัดเลือกเบื้องต้น (first screening) อันนำไปสู่การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกต่อไป

## 3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เพื่อให้ทราบถึงมุมมองและเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ของแฟนคลับ โดยผู้วิจัยจะแบ่งกลุ่มสมาชิกแฟนคลับในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกออกเป็น 2 กลุ่ม ตามเกณฑ์เรื่อง "ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกของแฟนคลับ" คือ 1. สมาชิกที่เข้าร่วมเป็นแฟนคลับตั้งแต่อัลบั้มชุดแรก และ 2. สมาชิกที่เข้าร่วมเป็นแฟนคลับในอัลบั้มชุดปัจจุบัน โดยที่จะสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแรกจำนวน 18 คน และสมาชิกกลุ่มที่สองจำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 33 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อให้มีจำนวนแฟนคลับที่มีเพศและวัยที่หลากหลาย เพื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมการสื่อสารของสมาชิกในชีวิตประจำวัน การสื่อสารกันภายในเครือข่าย ไปจนถึงกระบวนการรวมกลุ่มกันเพื่อการก่อตัว การทำหน้าที่ และการธำรงรักษากลุ่มให้คงอยู่ได้โดยมีประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ ดังนี้

### 1.1 สภาพชีวิตความเป็นอยู่ทั่วไป

- ลักษณะด้านประชากรศาสตร์
- ภูมิหลังทางสังคม
- สภาพการเรียน/การทำงาน
- ลักษณะการใช้เวลาว่าง
- งานอดิเรก
- ความคิดและทัศนคติในเรื่องต่างๆ และในเรื่องเกี่ยวกับแฟนคลับ

### 1.2 การฟังเพลงของวงโมเดิร์นด็อก

- จุดเริ่มต้นของการฟังเพลงของวงโมเดิร์นด็อก
- ความรู้สึกที่ได้จากการฟังเพลงของวงโมเดิร์นด็อก
- เหตุผลในการฟังเพลงของวงโมเดิร์นด็อก
- ประโยชน์ที่ได้จากการฟังเพลงของวงโมเดิร์นด็อก

### 1.3 กระบวนการรวมกลุ่ม การทำหน้าที่ของแฟนคลับ และการธำรงรักษาเครือข่าย

- การก่อตัวของกลุ่ม
- การเข้าไปรวมกลุ่ม (สาเหตุและวิธีการ)
- ความถี่ในการรวมกลุ่ม
- การติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม (วิธีการและสื่อที่ใช้)
- การทำกิจกรรมภายในกลุ่ม
- ความต้องการในการรวมกลุ่ม
- ประโยชน์ที่ได้จากการรวมกลุ่ม
- ข้อจำกัดในการสื่อสารภายในกลุ่มและวิธีแก้ไข
- สภาพความเป็นจริงในการสื่อสารภายในกลุ่ม
- กระบวนการรวมกลุ่ม
- การทำหน้าที่ของแฟนคลับ เช่น เมื่อมีข่าวลือที่ไม่ดีเกี่ยวกับศิลปิน แฟนคลับจะมีพฤติกรรมอย่างไร และจะมีส่วนช่วยศิลปินอย่างไร หรือช่วงเวลาที่เว้นจากการรอมผลงานชุดใหม่ แฟนคลับใช้การสื่อสารอะไรและอย่างไร เพื่อธำรงรักษาเครือข่ายไว้
- การธำรงรักษากลุ่ม

#### 1.4 การสื่อสารระหว่างแฟนคลับกับศิลปิน

- วิธีการสื่อสาร
- เนื้อหาที่ทำการสื่อสาร
- ผลที่ได้รับจากการสื่อสาร

หนึ่งในกระบวนการทั้งหมด ผู้วิจัยจะเน้นการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ รวมถึงการนำ "เทคนิคการเงี่ยหูฟัง" มาใช้ เพื่อช่วยในการสังเกต และการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง อันนำไปสู่การสนทนาแบบไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกต่อไป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะทำการผสมผสานการใช้เครื่องมือทั้ง 3 ให้เป็นไปตามสถานการณ์จริงที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการใช้เครื่องมือต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงเพื่อตอบคำถามถึงคุณลักษณะทางด้านประชากร และคุณลักษณะด้านอื่นๆ ของแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก และสามารถอธิบายถึงพฤติกรรมสื่อสารของแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก ทั้งในแง่มุมการสื่อสารระหว่างแฟนคลับกับศิลปิน และระหว่างแฟนคลับด้วยกันเอง รวมถึงสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบทบาทการสื่อสารกับการก่อตัว การทำหน้าที่ และการธำรงรักษาเครือข่ายแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อกได้

#### การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยวิเคราะห์ได้ด้านการสื่อสารของกลุ่มแฟนคลับ การรวมกลุ่ม พฤติกรรมของแฟนคลับ
2. วิเคราะห์แบบแผนของการสื่อสาร จากการสังเกตจากพฤติกรรมที่มีความซ้ำกัน ทั้งจากสื่อสมัยใหม่ เช่น เวบบอร์ดของวงโมเดิร์นด็อก และจากสื่อกิจกรรมคอนเสิร์ต
3. วิเคราะห์โดยการตีความจาก text หมายความว่า การแต่งกาย (เสื้อผ้า เครื่องประดับ)
4. วิเคราะห์จากบทสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ โดยวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบเพลงของวงโมเดิร์นด็อก สภาพชีวิตความเป็นอยู่ การตัดสินใจเข้ากลุ่ม และการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ

5. วิเคราะห์จากบทสัมภาษณ์แบบเจาะลึกของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้ชื่นชอบและฟังเพลงของวงโมเดิร์นด็อก รูปแบบการรวมกลุ่ม วิธีการสื่อสาร รวมถึงการดำรงรักษากลุ่ม

## การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

1. นำเสนอข้อมูลของแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก ในด้านคุณลักษณะทางประชากรและคุณลักษณะทางด้านอื่นๆ
2. นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก ทั้งเรื่องของพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างแฟนคลับกับศิลปิน และพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างแฟนคลับด้วยกันเอง ผ่านการใช้สื่อ 5 ชนิดสื่อ รวมถึงพฤติกรรมการสื่อสารในพื้นที่และช่วงเวลาต่างๆ ทั้ง 3 พื้นที่
3. นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของการสื่อสารในการก่อตัว การทำหน้าที่ และการดำรงรักษาเครือข่ายของแฟนคลับวงโมเดิร์นด็อก

ซึ่งในการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยจะนำเสนอด้วยมุมมองของ “แฟนคลับ” โดยมองผ่านประสบการณ์และการตีความของผู้วิจัยเป็นหลัก โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดต่างๆ รวมถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ ในสังคมไทย